

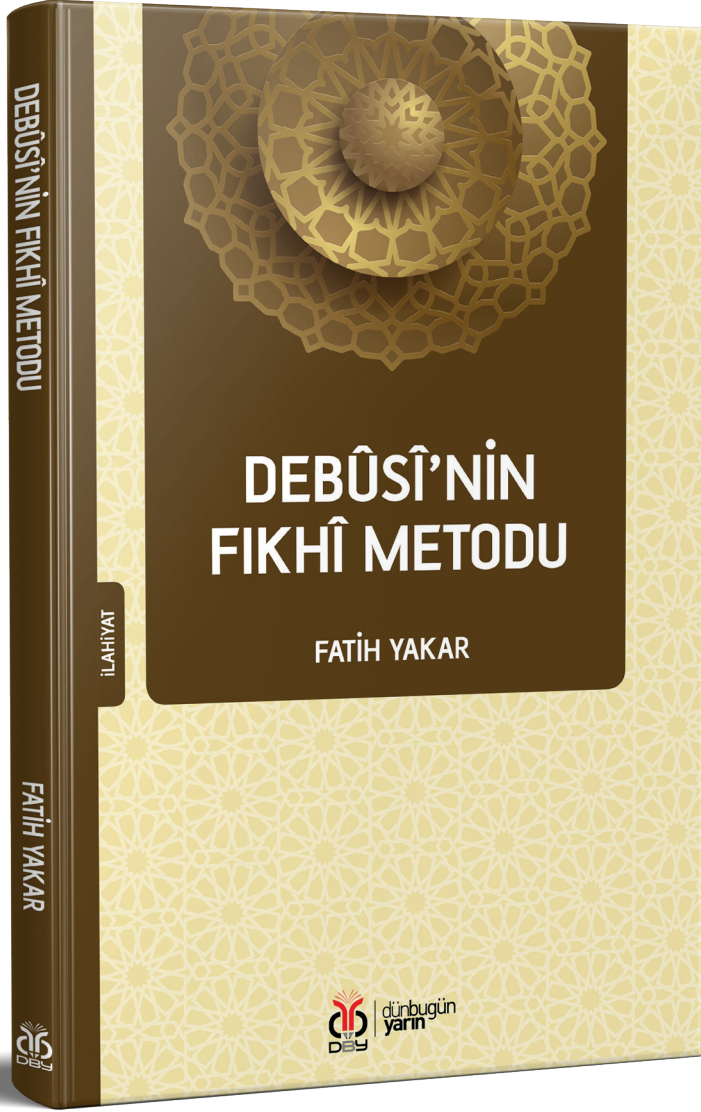
DEBÛSÎ'NİN FIKHÎ METODU

FATİH YAKAR

İLÂHİYAT

dünbugün
yarin

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 283
İlahiyat: 20

ISBN 978-625-8371-94-9
Sertifika No: 52315

1. Baskı: İstanbul, Mayıs 2023

Yazar: Fatih Yakar

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Seyyid Sancak

Kitap Editörü: İlyas Kaplan

Kapak/Mizanpaj: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Debûsî'nin Fikhî Metodu

/ Fatih Yakar (Dr. Öğr. Üyesi) __ Editör: İlyas Kaplan (Doç. Dr.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2023.

128 s. ; 13,5 x 21,0 cm __ (DBY Yayınları ; No. 283) __ Dizin var.

ISBN 978-625-8371-94-9

1- İlahiyat 2- Fıkıh 3- Hukuku 4- Borçlar Hukuku

Bu kitap Haziran 2003'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri anabilim dalı, İslam Hukuku bilim dalında, Prof. Dr. İbrahim Kafti Dönmez danışmanlığında tamamlanan "Debûsî'nin Hükümleri Delillendirme Metodu (Borçlar Hukuku Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinin tekrar gözden geçirilmesiyle hazırlanmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Kısaltmalar	8
Önsöz	9
Giriş	11
I. Çalışmanın Amacı ve Konunun Sınırlandırılması	11
II. Debûsî'nin Hayatı ve Eserlerine Genel Bir Bakış	13
1. Hayatı	13
2. Eserleri	15
a) Debûsî'nin günümüze ulaşmayan eserleri	15
b) Debûsî'nin günümüze ulaşan eserleri	15
III. Debûsî'nin Hanefî Mezhebi İçindeki Konumu	17

BİRİNCİ BÖLÜM

Debûsî'nin Hükümleri Delillendirme Metoduyla İlgili Özel Tespitler

I. Debûsî'nin Eserinde Borçlar Hukukuna Tekâbul Eden Fıkıh Başlıklarına Genel Bir Bakış	19
II. Tek Taraflı İradeden Doğan Borçlar	21
III. Akitten Doğan Borçlar	22
IV. Akitlerin Ortak Hükümleri	23

V. Akdin Muhtelif Nevileri	28
1. Temlik Borcu Doğuran Akitler.....	28
a) Satım Sözleşmesi (Bey').....	28
b) Bağışlama Sözleşmesi (Hibe).....	39
c) Trampa Sözleşmesi (Mukâyaza)	45
2. Kullanma ve Yararlanma Hakkı Veren Sözleşmeler.....	49
a) Kiralama Sözleşmesi	49
b) Âriyet Sözleşmesi.....	55
c) Karz Sözleşmesi.....	57
3. İş Görme ve Eser Oluşturma Sözleşmeleri.....	61
a) Hizmet Sözleşmesi.....	61
b) İstisna' (Eser) Sözleşmesi.....	64
c) Vekâlet Sözleşmesi.....	66
4. Teminat Esasına Dayalı Sözleşmeler.....	73
a) Kefâlet Sözleşmesi.....	73
b) Rehin Sözleşmesi.....	77
5. Ortaklık Esasına Dayalı Sözleşmeler.....	83
a) Şirket Sözleşmesi.....	83
b) Mudârebe Sözleşmesi.....	86
c) Müzâraa Sözleşmesi.....	88
VI. Haksız Fiillerden Doğan Borçlar	91
1. Gasp	91
2. İtlaf	95
VII. Haksız İktisap/Sebepsiz Zenginleşme	100

İKİNCİ BÖLÜM

Debûsî'nin Hükümleri Delillendirme Metoduyla İlgili Genel Tespitler

I. Debûsî'nin Kullandığı İfade Kalıpları	103
1. Mezhep Âlimleri İçin Kullandığı İfadeler	103
2. "ve lenâ" ifadesi	104
3. "Elâ Terâ" ifadesi	105
II. Debûsî'nin Naklî Delilleri Kullanma Tarzı.....	105

1. Kitab.....	105
2. Sünnet.....	106
3. İcmâ.....	107
4. Sahabî Kavli	108
5. Şer'u men kablenâ.....	109
III. Debûsî'nin Kıyasa Bakışı ve Bu Delili Kullanma Tarzı	109
IV. Debûsî'nin İstihsâna Bakışı ve Bu Delili Kullanma Tarzı	110
V. Debûsî'nin Mezhep İçerisinde Yaptığı Tercihler	111
VI. Debûsî'nin Delillendirmede Kullandığı Diğer Argümanlar 112	
1. Örf	112
2. Usûl Kaideleri	113
3. Dil Kaideleri	114
4. Hukukun Genel Prensipleri.....	114
5. Mantık Kaideleri.....	116
VII. Mezhep İçi Görüşlerin Ele Alınışı ve Diğer Mezheplerle Mukayeseler	116
1. Mezhep İçi Görüşlerin Ele Alınışı.....	116
2. Şâfiî Mezhebiyle Mukayese	117
3. Mâliki Mezhebiyle Mukayese	117
Sonuç	119
Bibliyografya	121
Dizin	123

Önsöz

İslâm medeniyetinin oluşum serüveni ve gelişim evrelerinin sağlıklı biçimde tespit edilebilmesi için Hz. Peygamber'den günümüze uzanan zaman diliminde Müslümanlar tarafından ortaya konan ilmî mesaiye ilişkin ciddi çalışmaların yapılmasına ihtiyaç bulunduğu kuşku yoktur. Bu bağlamda İslâmî ilimler sahasında çalışma yapan din bilginlerinin eserlerinin incelenmesi özel bir önemi haizdir. Söz konusu eserler üzerine yapılacak titiz çalışmalar günümüzde mevcut olan bilgi birikiminin dününe dair ipuçları vereceği gibi bugünle ilgili çalışmaları da anlamlı hale getirir.

“*Debûsî'nin Fıkhî Metodu*” ismini taşıyan bu çalışmamızda biz, Maveraünnehir bölgesinin önde gelen Hanefî fakihlerinden olan ve kendinden sonra hem mezhep içinde ve hem de diğer mezhepler üzerinde büyük etkiler bırakan Debûsî'yi ve özellikle onun fûrû-i fıkıh ile ilgili olan *el-Esrâr* isimli eserini -“Borçlar Hukuku” örneğiyle sınırlı olarak- mercek altına aldık.

Çalışmamızın giriş bölümünde müellifin hayatı, eserleri ve Hanefî mezhebi içindeki genel konumuna ilişkin bilgi verdik.

Birinci bölüme *el-Esrâr* 'daki borçlar hukuku konularının yerini tespit ederek başlayıp borcun kaynakları bağlamında tek taraflı irade ve akid kavramlarına kısaca değindik. Akidlerin ortak hükümlerine ilişkin açıklamalarımız da bundan sonra yapıldı. Daha sonra *el-Esrâr* 'da yer alan sözleşme tiplerini ve hukuka aykırı fiillerden doğan borçları

tahlil edici bir gözle inceleyerek özel tespitlerde bulunduk. Bunu yaparken de söz konusu bölümlerin bütün meselelerini incelemek yerine genel bir panorama çizmeye ve temsil edici örneklerden yola çıkmaya çalıştık.

Çalışmanın ikinci bölümünde, birinci bölümde yaptığımız özel tespitlerin bir muhassalasını almaya çalıştık. Ayrıca genel mahiyeti itibarıyla birinci bölümde zikretmediğimiz tespitleri bu bölümde ele aldık. İkinci bölüm birinci bölümdeki ayrıntılı incelemelere dayalı genel tespitler yapma çabasının ürünü olduğu için, bölümler arasında önemli hacim farklılığının ortaya çıkması kaçınılmaz oldu.

Çalışmamıza temel kaynak olarak seçtiğimiz *el-Esrâr* isimli eserin birçok yazma nüshası bulunmakla birlikte Sayın Sâlim Özer'in 1997'de Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora tezi olarak kabul edilen tahkikli çalışmasını esas aldık. Bu vesileyle bize bu imkânı veren Dr. Sâlim Özer'e teşekkürü borç biliriz.

Yetişmemde emeği geçen tüm hocalarıma, bu çalışmanın oluşmasında ve şekillenmesinde katkısı olan herkese teşekkürü borç lirim. Bu eser, fıkıhla ilgilenen ve bu sahaya kafa yoranlara bir nebze olsun katkı sağlayabilirse kendimi bahtiyar hissedeceğim.

Fatih Yakar
Beylikdüzü, Nisan 2023

Bibliyografya

- Aktan, Hamza, "İstisna", *DİA*, İstanbul 2001, XXIII, 393-396. Apaydın, Yunus "Fesad", *DİA*, İstanbul 1995, XII, 417-421.
- _____, "Karz", *DİA*, İstanbul 2001, XXIV, 520-525.
- _____, "Kefâlet", *DİA*, Ankara 2002, XXV, 168-177.
- _____, "Kıyas" *DİA*, Ankara 2002, XXV, 529-539.
- _____, *İslâm Hukukunda Hukûkî İşlemlerin Hükümsüzlüğü*, (Ankara Üniv. S.B.E., Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1989.
- Aydın, M. Akif, "Deyn", *DİA*, İstanbul 1994, IX, 266-268.
- _____, *İslâm ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*, İstanbul 1996.
- _____, "Gasp", *DİA*, İstanbul 1996, XIII, 387-392.
- _____, "Haksız İktisap", *DİA*, İstanbul 1997, XV, 211-216.
- Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifin*, İstanbul 1951.
- Bardakoğlu, Ali, "Bey", *DİA*, İstanbul 1992, VI, 13-19.
- _____, "İcâre", *DİA*, İstanbul 2000, XXI, 379-388.
- _____, "İstihsan", *DİA*, İstanbul 2000, XXIII, 339-347.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-i İslâmiyye İstulâhât-ı Fıkhiyye Kamusu*, İstanbul ts.
- Debûsî, *el-Esrâr fi'l-usûlî ve'l-furû* (nşr. Sâlim Özer), (Erciyes Üniv. S.B.E., Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 1997.
- Debûsî, *Takvîmü'l-Edille* (nşr. Halil Muhyiddin el-Meyyis), Beyrut 2001.
- Dönmez, İbrahim Kâfi, "İcmâ", *DİA*, İstanbul 2001, XXI, 417-431.
- Ebû Zehre, Muhammed, *el-Milkiyye ve nazariyyetü'l-'akd*, Kahire, ts.
- Ferrac Hüseyin, Ahmed, *el-Milkiyye ve nazariyyetü'l-'akd fi 'ş-şer'iati'l-İslâmiyye*, Beyrut ts.
- Gözübenli, Beşir, "Ariyet", *DİA*, İstanbul 1991, III, 379-380.
- İbn Âbidîn, *Mecmûatu resâil İbn Âbidîn*, y.y., ts.
- İbn Hallikan, *Vefeyâtü'l-a'yân* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1398/1978.
- İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Beyrut 1998.
- İbn Kutluboğa, *Tacü'l-terâcim* (nşr. İbrahim Salih), Dımeşk 1992. İbn Tağriberdî, *en-Nücûmü'z-zâhire*, Kahire 1956 İbn 'İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Beyrut, ts.
- Kahraman, Abdullah, *İslâm Borçlar Hukukunda Kefâlet Sözleşmesi ve Günümüzdeki Tatbikatı*, (Marmara Üniv. S.B.E., Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 1997.
- Karaman, Hayreddin, "Akid" *DİA*, İstanbul 1989, II, 251-257.

- _____, *Anahatlarıyla İslâm Hukuku*, İstanbul 1986.
- _____, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1991.
- Kasânî, *Bedâyi'ü's-sanâyi' fi tertibi's-şerâyi'*, (nşr. Ali Muhammed Muavvez v.dğr.), Beyrut 1997.
- Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, İstanbul 1971.
- Kavakçı, Yusuf Ziya, *Karahanlılar Devrinde İslâm Hukukçuları*, Ankara 1976.
- Kaya, Eyyüp Said, *Haneî Mezhebinde Nevâzil Literatürünün Doğuşu ve Ebû'l-Leys es-Semerkindî'nin Kitâbü'n-Nevâzili*, (Marmara Üniv. S.B.E., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1996.
- Kehhâle, Ömer Rıza, *Mu'cemu'l-müellifin*, Beyrut 1993.
- Koca, Ferhat, *Mukayeseli İslâm Hukuk Düşüncesinin Temellendirilmesi*, Ankara 2002.
- Kureşî, *el-Cevâhîrî'l-mudîyye*, (nşr. Abdülfettâh M. el-Hulv), Riyad 1993.
- Leknevî, *el-Fevâidü'l-behiyye*, (nşr. M. Bedreddin Ebû Firâs), Beyrut, ts.
- Mahmesânî, Subhî, *en-Nazariyyetü'l-âmm li'l-Mücebât ve'l-'ukûd*, Beyrut 1948.
- Özel, Ahmet, *Haneî Fıkh Alimleri*, Ankara 1990.
- Özen, Şükrü "Hilâf, *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 527-538.
- Öztürk, Osman, *Osmanlı Hukuk Tarihinde Mecelle*, İstanbul 1973.
- Sem'ânî, *el-Ensâb*, (nşr. Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî), Beyrut 1965.
- Senhûrî, Abdürrezzâk Ahmed, *Nazariyyetü'l-'akd*, Beyrut 1934.
- Sevim, Abdullah, *Kadı Ebû Zeyd Debûsî ve Kitâbü'l-Esrâr*, (Marmara Üniv. S.B.E., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1986.
- Sezgin, Fuat, *Tarihü'l-türâsî'l-Arabî*, (trc. Mahmud Fehmi Hicâzî v.dğr.), Riyad 1983-1984.
- Şâfiî, Muhammed b. İdrîs, *Kitâbü'l-ümm* (nşr. Muhammed Zührî en-Neccâr), Beyrut 1393/1973.
- Tanrıverdi, Hasan, *İslâm Hukukunda ve Modern Hukukta Vekâlet Akdi*, (Harran Üniv. S.B.E., Basılmamış Doktora Tezi), Şanlıurfa 1998.
- Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde* (nşr. Kâmil Kâmil Bekri, Abdülvehhab Ebû'n-Nür), Kahire 1968.
- Tunçomağ, Kenan, *Türk Borçlar Hukuku*, İstanbul 1977.
- Ya'kut el-Hamevî, *Mu'cemu'l-büldân*, (nşr. Ferîd Abdülaziz el-Cündî), Beyrut 1990.
- Yavuz, Cevdet, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, İstanbul 1983.
- Yiğit, Yaşar, *İslâm Ceza Hukukunda Cezaların Yürürlüğü*, (Uludağ Üniv. S.B.E., Basılmamış Doktora tezi), Bursa 1998.
- Yusuf Musa, Muhammed, *el-Emvâl ve nazariyyetü'l-'akd fi'l-fikhi'l-İslâmî*, Kahire 1987.
- Zehebî, *Siyeru'l-âmi'n-nübelâ* (nşr. Şuayb el-Arnaût v.dğr.), Beyrut 1983.
- Zekiyüddin Şa'ban, *İslâm Hukuk İlminin Esasları (Usûlü'l-Fıkh)*, (trc. İbrahim Kâfi Dönmez), İstanbul 1990.
- Zerka, Mustafa Ahmet, *el-Medhalü'l-fikhiyyü'l-Âmm*, Dimeşk 1968.

Dizin

- A**
- Adedî 30, 58
- Adet 58, 62, 72
- Adi kira sözleşmesi 23
- Akdin hükmü 33, 67, 68
- Akdin mahalli 45, 67, 110
- Akdin muhtelif neveleri 19, 23, 28
- Akdin rüknü 21
- Akdin tarafları 24
- Akid 9, 21, 22, 23, 24, 116
- Akit nazariyesi 27
- Akit teorisi 25, 28
- Aleyhi deyn 44
- Anne sütü 35
- A'raz 38, 97
- Âriyet 20, 21, 22, 23, 55, 56, 57, 59, 60, 64, 93
- Âriyet sözleşmesi 23, 55, 59
- Ashâbu't-Tercih 15
- Ayıp muhayyerliği 27, 28, 29
- Ayn 29, 30, 36, 37, 38, 46, 53, 60, 65, 74, 78, 80, 96, 97
- Ayn-cüz 53
- Aynın satımı 28, 65
- Âzâd 81, 88, 110, 111
- B**
- Bağışlama 20, 23, 39
- Bağışlama sözleşmesi 23, 39
- Bâtıl 24, 26, 33, 40, 53, 55, 73, 83, 88
- Bedel 31, 89, 101
- Bey' 23, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 43, 45, 51, 53, 56, 67, 68, 69
- Borç kaynakları 9, 13, 21
- Borçlar hukuku 9, 12, 13, 19, 23, 28, 45
- Buhara 14, 104
- Büyü 20, 23, 29, 33, 35, 38, 39, 45, 54, 64, 69, 96, 97, 99, 106, 114, 120
- C**
- Câiz 29, 31, 34, 36, 37, 42, 43, 47, 53, 55, 62, 65, 66, 68, 73, 75, 79, 83, 84, 85, 88, 94, 100, 111, 115, 116
- el-Camiu'l-Kebîr 17
- Cinâyât 91
- Cirâh 91
- Cuâle 84
- D**
- Daman 40, 82, 93
- Daman akitleri 40
- Damânü'l-kıymet 39
- Damanü't-teslim 40
- Debûs 14
- Debûse 14
- Debûsî 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58,

59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67,
68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76,
77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86,
87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95,
96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104,
105, 106, 107, 108, 109, 110, 111,
112, 113, 114, 115, 116, 117, 119,
120

Debûsiye 14

Delil 31, 52, 63, 69, 70, 72, 81, 85,
90, 94, 98, 104, 108

Delillendirme 12, 19, 46, 52, 63,
71, 79, 80, 103, 106, 108, 112, 116

Dereceli hükümsüzlük 24, 33, 54

Deyn 29, 41, 43, 44, 65, 74, 76,
79, 97

Diyât 91

Doktrin 12, 111

E

Ebû Ca'fer el-Uruşenî 14

Ebû Hanîfe 34, 47, 48, 53, 54, 58,
59, 60, 62, 63, 65, 66, 71, 72, 76,
77, 88, 89, 90, 91, 94, 104, 106,
107, 108, 110, 111, 112, 116

Ebû Yusuf 34, 47, 48, 70, 71, 91,
94, 104, 110, 111

Ebû Zeyd Abdullah (Ubeydullah) b.
Ömer b. İsâ ed-Debûsî 13

Ebû Zeyd ed-Debbûsî 11, 13, 15

Ecir 50, 61, 63

Ecir-i has 63

Ecir-i vahid 63

Ecr-i misil 53, 54, 100, 101

Edâ ehliyeti 26

Emânet 40, 79, 82, 92, 93

Emânet sözleşmeleri 40

el-Emedü'l-Aksâ 11, 16, 17

en-Nazm fi'l-Fetâvâ 15

el-Envâr fi usûli'l-Fıkh 15

el-Esrâr 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17,
20, 28, 30, 32, 33, 34, 40, 45, 48,
53, 55, 56, 58, 64, 67, 72, 74, 79,
95, 103, 104, 107, 111, 112, 114,
115, 120

el-Esrâr fi'l-Usûli ve'l-furu 11, 15

Evlâ 47, 63, 65, 73, 91, 108

Evleviyet 43, 90

F

Fâiz 45, 48

Fâsid 24, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33,
45, 53, 54, 62, 84, 85, 88, 90, 91,
99, 100, 101, 116, 120

Fâsid bey' 31, 32

Fâsid sözleşme 30, 33, 45

Fiil 21, 25, 26, 31, 32

Furû 11, 12, 15, 28, 29, 32, 46, 56,
64, 69, 75, 82, 88, 95, 99, 100,
105, 108, 109, 111, 113, 114, 120

G

Gabn ve Tağrir 25

Galât 25

Garar 27, 99, 115

Gasb 58, 93, 94

Gâsıb 93

Gasp 20, 29, 58, 59, 60, 73, 91, 92,
93, 94, 95, 98, 99

Gayr-i lâzım 27, 29, 56

Görme muhayyerliği 27, 28

H

Haber-i vâhid 72, 73, 81

Hacr-i şer'i 68

Hakim b. Hizam 67

Haksız 20, 21, 91, 100, 101

Haksız fiil 21

Haksız iktisap 100, 101

Hanefî mezhebi 9, 12, 15, 17, 31,
35, 51, 73, 95, 100, 116, 119

Haram 23, 29, 31, 32, 46

Haram liaynihî 31

Haram ligayrihi 31

Hâsılat kirası sözleşmesi 23

Hasm 35, 117

Helâl 29, 32, 33, 35, 46

Herat 48

Hızânetü'l-Hüda fi'l-Fetâvâ 15

Hibe 21, 22, 29, 39, 40, 41, 42, 43,
44, 55, 56, 59, 78, 92, 95, 107

Hibe akdi 40

Hilâf ilmi 11, 14, 17, 18

Hilâfiyat 16

Hilâf kitabı 120

Hilal er-Râzî 57

Hill 33

Hisseli 41, 42, 53, 54, 79, 81, 100

Hizmet sözleşmesi 23, 53, 61

Hukûkî işlem 21, 26, 32

Hurmet 39, 43

Husûmete tevkil 69, 70, 71, 72

Husûmete vekil 69, 70

Hüccet 72, 85

Hüküm 20, 27, 34, 37, 39, 40, 41,
42, 46, 48, 51, 52, 57, 59, 63, 66,
67, 69, 71, 77, 84, 86, 89, 94, 97,
98, 103, 108, 109, 115

Hz. Ali 71, 76, 82, 96, 108

Hz. Yusuf 75, 109

I-i

Istushab 73

İare 59

İbâdât 20

İbâha 56

İbn Âbidîn 14

İbn Hallikan 13, 14, 15, 16, 17

İbn Kesîr 13, 14, 15, 16, 17

İbrâ 21, 68, 75, 81, 82, 83, 97

İbrahim en-Nehâî 73

İcap-kabul 23, 24

İcâre 30, 38, 50, 51, 52, 53, 55, 56,
57, 61, 64, 84, 88, 89, 90, 108,
111, 120

İcmâ 19, 31, 36, 80, 105, 106, 107

İçtihat 19

İhtilaf 17, 18, 29, 84, 95, 108

İkrah 25

İkrar 34, 70, 77

İkraz 59

İltizam 74, 77

İmâmeyn 34, 53, 54, 58, 59, 60, 62,
65, 76, 77, 88, 95, 100, 106

İmâm Mâlik 22, 40, 41, 42, 56, 117

İmâm Muhammed 17, 34, 42, 47,
48, 65, 66, 72, 78, 90, 91, 92, 93,
99, 104, 111, 114, 116

İmâm Şâfiî 18, 37, 41, 42, 73, 76,
77, 78, 80, 85

İmâm Züfer 34, 43, 44, 61, 62, 64,
104, 110

İn'ikâd 23, 28, 39, 44, 54, 87

İnsan sütü 36

İrade beyâmı 23, 24

İrtidad 69

İstidlal 111

İstihkak 29, 96

İstihsan 34, 43, 44, 48, 55, 62, 63,
82, 101, 110, 111, 112

İstila 92, 93

İstisna' 6, 20, 23, 29, 30, 33, 34, 37,
38, 50, 64, 65, 66, 112, 121

İtlaf 37, 39, 95, 96, 98, 99

İvaz 41

K

Kabz 32, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 47,
54, 56, 58, 67, 78, 79, 82, 97

Kaçınılması imkânsız durum 52,
115

Karz 20, 23, 57, 58, 59, 60, 64

Karz sözleşmesi 23, 57, 60

- Kazif haddi 75
 Kazuistik 20
 Kefâlet 20, 21, 22, 23, 73, 74, 75,
 76, 78, 82, 109, 120
 Kefâlet-i muzâfe 75
 Kefâlet sözleşmesi 23, 73
 Kefil 75
 Kemalpaşazâde 14
 Kesada uğrayan para 58, 60
 Kıyas 69, 75
 Kıyas 42, 51, 55, 63, 66, 80, 94,
 108, 109, 110, 111
 Kiralama 20, 30, 36, 37, 38, 49,
 50, 52, 53, 54, 56, 60, 61, 81, 87,
 89, 100
 Kiralama sözleşmesi 38, 49, 52, 56
 Kitâbü'l-Büyû' 39
- L**
 Lâzım 26, 27, 29, 56, 59, 80
 Lehü deyn 44
- M**
 Madmûn 92
 Madmûnu'l-itlaf 39
 Mahal 25, 40, 41, 76, 79, 84
 Ma'kûd aleyh 37, 45, 85
 Mal 28, 30, 31, 36, 37, 41, 43, 44,
 47, 48, 52, 57, 61, 68, 69, 78, 79,
 84, 85, 93, 94, 96, 98, 99, 110, 111
 Maruf hadis 43, 107
 Maverâünnehir 9, 11
 Mebî' 31, 100
 Meczaz 71
 Mecelle 37, 86, 115
 Meclis muhayyerliği 28
 Mekfûlün bih 74, 76
 Menfaat 25, 36, 37, 59, 60, 80, 89,
 97, 101, 120
 Menhiyyün anh 33
 Merv 48
- Meşhur hadis 43
 Meşruyyet 29, 66
 Mevhûb leh 42
 Mevkûf 26, 27, 80
 Mezhep 9, 12, 13, 14, 26, 32, 33,
 34, 35, 41, 43, 45, 55, 60, 64, 66,
 67, 68, 74, 77, 78, 82, 83, 92, 93,
 98, 103, 104, 105, 107, 109, 110,
 111, 112, 116, 117, 119, 120
 Miras 20, 44, 57
 Muâmelât 20, 32, 72, 73
 Muâmele 88, 89, 90
 Muâvaza 39, 47, 51, 58, 89
 Mudârebe 20, 84, 86, 87, 88, 113
 Mudârib 87, 88
 Muhammed Ebû Zehre 25
 Muhammed Yusuf Musa 26
 Muhayyerlik 27, 28, 29, 42
 Mukâyaza 45, 47
 Mukayeseli hukuk 11, 16, 17
 Murâbaha 29
 Mutâlebe 75
 Mutlak nehiy 31
 Mübâdele 39
 Müfâvaza 83, 85, 86, 116
 Mülkiyet 33, 40, 41
 Mürâbaha 30, 64
 Mürtehin 77, 82
 Müsâkât 89
 Müsâveme 30
 Müstakriz 58
 Müşteri 23, 82
 Mütefâvit 30, 98
 Müttekavvim 23, 28, 30, 31, 37, 39,
 48, 59, 79, 97, 99
 Müvekkil 68, 72
 Müzâraa 20, 88, 89, 90, 91, 113
- N**
 Nafaka 62, 63
 Nâfiz 26, 27, 111

- Nâfiz akit 27
 Nakit-deyn 97
 Nakit muhayyerliği ve tağrir muhayyerliği 27
 Nefâz ve in'ikad 28
 Nefse kefâlet 73, 75
 Nikah 32, 33, 40, 64, 69, 80, 82, 91
- O-Ö**
 Ortaklık (şirket) sözleşmesi 23, 28,
 83, 84
 Ömer Rıza Kehhâle 14
 Örf 62, 112, 113, 114
- R**
 Râhin 80
 Rehin 20, 29, 64, 77, 78, 79, 81,
 84, 120
 Rıza 14, 21, 24, 25, 27, 30, 46
 Ribâ 29, 48
 Rucû 41, 42, 43, 73, 74, 97
 Rucû' muhayyerliği 42
 Rukbâ 41
 Rükün 23, 39, 40, 57, 77
- S-Ş**
 Sahabe icmâi 108
 Sahabî kavli 105, 108
 Sahih 26, 27, 31, 33, 41, 43, 53, 70,
 76, 79, 83, 84, 88, 91
 Sahih nikah 33
 Sarf 20, 30, 38, 46, 47, 57, 58, 67,
 81, 120
 Saticı 23, 82
 Satım 20, 23, 28, 29, 30, 33, 38, 40,
 42, 45, 47, 50, 66, 67, 69, 79, 80,
 88, 99, 101
 Satım akdi/sözleşmesi 20, 23, 28,
 33, 69, 99
 Sebepsiz zenginleşme 100, 101
 Selem 28, 30, 46, 47, 50, 65, 66, 68
- Selem (zimmetteki malın satımı)
 28, 30, 39
 Semeniyyet 59
 Semerkant 14, 104
 Sihat 28, 54
 Sözleşmenin feshi 31
 Sünnet 40, 104, 105, 106
 Sütanne 36
 Şâfiî 18, 31, 34, 35, 36, 37, 40, 41,
 42, 43, 45, 46, 49, 51, 59, 60, 67,
 68, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78,
 79, 80, 81, 83, 84, 85, 87, 88, 92,
 93, 94, 96, 98, 103, 104, 116, 117,
 120
 Şâfiî mezhebi 35, 51, 116, 117
 Şart muhayyerliği 27, 28
 Şâyi' cüz 43, 54, 100
 Şerhu'l-Câmiî'l-Kebîr 15
 Şer'u men kablenâ 75, 76, 105, 109
 Şirket 20, 23, 55, 83, 84, 85, 86, 87,
 88, 89, 90, 113, 114, 116
 Şirket-i tekabbül 83
 Şirket-i vücûh 83
 Şirket sözleşmesi 83
 Şu'fa 29
 Şureyh 73
 Şüyü 53, 54
- T**
 Taayyün 46, 60, 97, 120
 Tabakât 13, 15, 16, 17
 Tahric 31, 120
 Tahrim 32
 Takvîmu'l-edille 11, 16, 17, 111
 Taraflar 24, 26
 Taşköprizâde 14, 15, 16
 Tayin 27, 29, 38, 68, 69, 72
 Tazmin 29, 37, 40, 53, 58, 59, 60,
 61, 62, 73, 79, 81, 82, 92, 93, 94,
 95, 96, 97, 98, 99, 108

- Tazmin yükümlülüğü 29, 40, 53,
58, 79, 81, 82, 93, 95, 97, 98, 99
Teaddi 92
Teâmül 66
Teâruf 69, 113
Teberru 40, 73, 78
Tecnîsü'd-Debûsî 15
Tek taraflı irade 9, 22
Temlik 28, 40, 42, 44, 51, 56, 57,
59
Temlik akdi 40, 42, 56
Tenfîz 68
Te'sisü'n-Nazar 11, 18
Teslim 23, 40, 41, 42, 44, 45, 46,
55, 56, 67, 80, 93
Tevliye 29, 30
Trampa 20, 23, 45, 49
Trampa sözleşmesi 23, 45, 49
- U**
Ukûbât 20
Usûlü'l-fikh 31, 32
- V**
Vadîa 30
Vâhid 72
Vakıf 21
- Vasıf muhayyerliği 27
Vasiyet 20, 21, 22
Vechü'l-istihsan 43, 48
Vedîa 23, 61, 64
Vedîa sözleşmesi 23
Vekâlet 20, 23, 38, 66, 68, 69, 70,
71, 72
Vekâlet sözleşmesi 23, 66
Vekil 29, 38, 67, 68, 69, 70, 72,
75, 87
Velâyet 27, 67, 68
Vezni 48, 97
Vücûb ehliyeti 26
- Y**
Yükümlülük 29, 40, 41, 53, 58, 79,
81, 82, 92, 93, 95, 97, 98, 99
- Z**
Zaruret 52, 86, 99, 111, 115
Zehebî 13, 14, 15, 16, 17
Zevâid 39, 92
Zevâid-i munfasıla 39
Zevâid-i muttasıla 39
Zimmet 74, 77
Zimmî 85
Züyûf 34

DEBÛSÎ'NİN FIKHÎ METODU

Metod, maksada ulaştırın sistem; metod kişiyi diğerlerinden ayıran üslup, tarz, yaklaşım. Her iki anlamıyla da değerli ve mühim. Bu kitapta Debûsî'nin Hanefî fıkhına dair hükümleri izah edip gerekçelendirirken kullandığı metod incelendi. Debûsî'nin zihin dünyası, yaklaşım tarzı çeşitli kriterler üzerinden tespit edilmeye çalışıldı. Erken sayılabilecek bir dönemin âlimini merkeze alan böyle bir çalışmanın, Hanefî mezhebinin doktriner gelişiminin anlaşılmasına dair ufak da olsa katkı sağlaması harcanan emeği değerli ve anlamlı kılacaktır.

